

Gediz Deltası

EGE009

Acil
Gerileme (-1)

Flamingolar (*Phoenicopterus roseus*) © Hakan Öge

Yüzölçümü : 26165 ha
Boylam : 26,91°D
Enlem : 38,52°K
Koruma Statüleri : Ramsar alanı, doğal sit alanı, arkeolojik sit alanı

Yükseklik : 0 m - 130 m
İl(ler) : İzmir

İlçe(ler) : Çiğli, Foça, Menemen

- Alanın Tanımı:** Gediz Deltası, İzmir Körfezi'nin batı kıyısında Gediz Nehri'nin denizle buluştuğu noktada oluşmuş geniş bir sulak alan sistemidir. Deltanın doğu ve güneydoğusunu Yamanlar Dağı, kuzeydoğusunu Dumanlıdağ, kuzeyini ise Foça Tepeleri sınırlar. ÖDA, Gediz Nehri'nin dar bir boğazdan geçtikten sonra ulaştığı ovanın batı kesimini, kıyıda sulak alanları ve ovadaki alçak tepeleri içerir. Gediz'in denize döküldüğü yerin güneyinde ince uzun ve karaya paralel kordonlarla denizden ayrılmış lagünler (Homa, Çilazmak, Kırdeniz), tuzlu bataklıklar ve aktif olarak üretim yapılan tuzlalar yer alır. Kırdeniz Dalyanı kıyısında yükseklikleri 50-100 metre arasında değişen Üç Tepeler (Lodos, Orta, Poyraz) ve bunun arkasındaki bölgede Taşlı Tepeler uzanmaktadır.
- Habitatlar:** Gediz Deltası, tuzlu, tatlı ve acı su ekosistemlerini içerir. Delta – deniz sınırının büyük kısmı üzeri deniz börülceleri (*Salicornia*) ve midye kabuklarıyla kaplı kum bantlarından oluşur. Kum bantlarının ardında lagünler veya geniş tuzcul kıyı çayırları uzanır. Tuzcul çayırların kıyı kesiminde *Arthrocnemum-Halocnemum strobilacei* birliği, daha iç kesimlerde ise ılgın (*Tamarix*) ve *Limonium* sp. toplulukları yer alır. Tuzcul alana tatlı su girişinin yüksek olduğu noktalarda küçük sazlık alanlar ve kındıralarla (*Juncus*) kaplı geçici sulak çayırlar bulunur. Tepeler genellikle garig ile örtülüdür. Bunun dışında ÖDA'da geniş tarım alanları, ağaçlandırma sahaları ve bahçeler bulunur. Gediz nehri boyunca iyi korunmuş galeri ormanları uzanmaktadır.
- Türler:** Kuşlar açısından büyük önem taşıyan deltada bugüne kadar 263 kuş türü gözlenmiştir. Tepeli pelikan (*Pelecanus crispus*), küçük kerkenez (*Falco naumanni*), mahmuzlu kızkuşu (*Vanellus spinosus*), karagagalı sumru (*Sterna sandvicensis*) ve kocagöz (*Burhinus oedicnemus*) gibi nesli tehlikede olan kuş türleri alanda üremektedir. Gediz Deltası flamingonun (*Phoenicopterus roseus*) ülkemizdeki iki önemli üreme alanından biridir. Ayrıca özellikle Doğu Avrupa'da yaşayan su kuşları için sahip olduğu uygun iklim koşulları ve beslenme alanları nedeniyle önemli bir kışlama ve konaklama alanıdır.
- Alandaki önemli memeli türleri saz kedisi (*Felis chaus*), Akdeniz foku (*Monachus monachus*) ve su samurudur (*Lutra lutra*).
- İçsu balıkları için de önemli alanda ülkemize endemik *Ladigesocypris irideus* içsu balığı korunmada öncelikli bir türdür.
- Alan Kullanımı:** Gediz Deltası ülkemizin Ege kıyılarındaki en önemli tarımsal alanlardan biridir. Sulama yapılan bölgelerde pamuk yetiştirilir. Deltadaki geniş çayırlar inek ve koyun yetiştirmek

üzere mera olarak kullanılır.

Deltada ekonomik değeri olan birçok balık bulunur. Homa Dalyanı, Ege Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi tarafından balık üretimi amacıyla işletilmektedir. Bölgede çok sayıda kıyı balıkçısı da bulunmaktadır.

Çamaltı Tuzlası'nda Tekel Tuz İşletmesi tarafından yılda 500 bin ton civarında tuz üretilmektedir. Deltadaki tuz düzlüklerinin doldurulması sonucunda İzmir Atatürk Organize Sanayi Kurulmuştur. ÖDA'nın güneyinde iki askeri havaalanı bulunmaktadır. 2004 yılında askeri uçuşların rotası değiştirilmiştir.

Tehditler: Delta, birçok koruma statüsüne sahip olmasına karşın plansız yapılaşma nedeniyle büyük zarar görmektedir. Alanın güneydoğusundaki sit alanının derecesi düşürülerek yapılaşmaya açılmıştır. Öte yandan, birinci derece doğal sit alanında bulunan İzmir Körfezi Artırma Tesisi'nden elde edilen atık çamurun yaklaşık üç yıldır deltada depolanması deltadaki tuzcul floranın en iyi örneklerinin yok olmasında neden olmuştur.

Deltanın Çamaltı Tuzlası sınırları içinde kalan kısmına liman yapılmak istenmektedir. Bu proje, inşaat alanının Ramsar Alanı sınırları içinde kalması nedeniyle iptal edilmiştir. Deltaya dikilen okaliptüs ağaçları alandaki doğal habitatları yok etmektedir. Ağaçlandırmanın bulunduğu yere hayvanat bahçesi yapılmak istenmektedir.

Gediz Nehri'nin getirdiği kirlilik deltadaki doğal yaşamı tehdit etmektedir. Deltada kaçak avcılık hala yapılmakta ancak gerekli denetimlerle hızla azalmaktadır.

Koruma Çalışmaları: Deltadaki koruma çalışmalarını güçlendirmek amacıyla İzmir Valiliği'nin koordinasyonunda "İzmir Kuş Cennetini İyileştirme, Geliştirme, Tanıtma Birliği" 2003 yılında kurulmuştur.

2006 yılında Çevre ve Orman Bakanlığı, EgeDoğa ve Doğa Derneği işbirliğiyle 2004 yılında Gediz Deltası Yönetim Planı hazırlanmıştır.

EgeDoğa ve Doğa Derneği, deltadaki yasadışı yapılaşma ve çamur dökümü girişimlerini engellemek amacıyla bir dizi dava açmış ve bunların büyük kısmını kazanmıştır. Yasadışı yapılaşma karşısında Atlas Dergisi iki farklı kampanya başlatarak alanın korunması için on binlerce insanın desteğini toplamıştır.

EgeDoğa ve EKGDT deltada düzenli olarak kuş sayımı yapmaktadır.

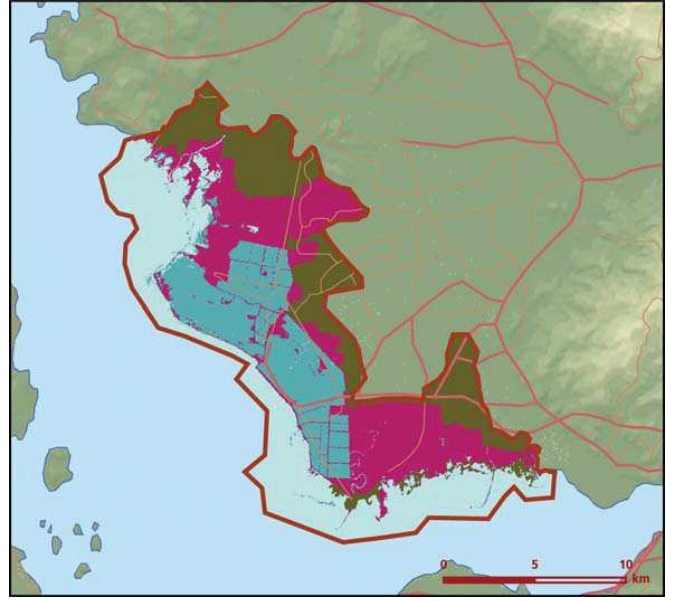
■ **Yerel İlgili Sahipleri**

İzmir Valiliği; İzmir İl Çevre ve Orman Müdürlüğü; Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü; İzmir Büyükşehir Belediyesi; Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Biyoloji Bölümü; Ege Doğa Yaşamı Kurumu Derneği (EgeDoğa); Doğa Derneği; Ege Üniversitesi Kuş Gözlem Topluluğu (EKGDT).

■ **Ferdi Akarsu, Ortaç Onmuş, Şakcan Sevil**

Gediz Deltası önemli doğa alanı topografya haritası

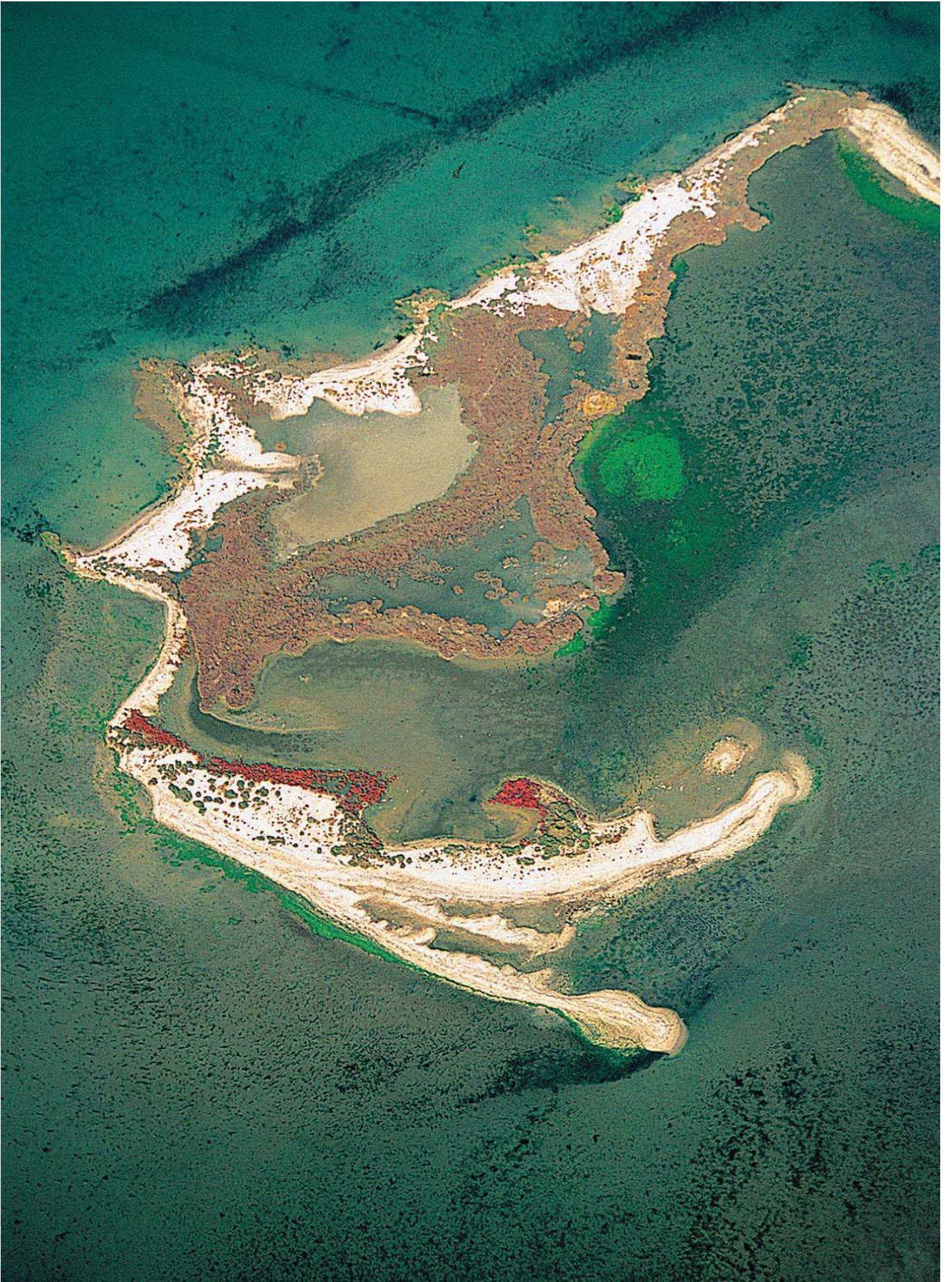
Gediz Deltası önemli doğa alanı bitki örtüsü haritası

Takson Adı	E	TE	Kırmızı Liste		Popülasyon Büyüklüğü	ÖDA Kriteri
			K	B		
<i>Anas crecca</i> - Akdeniz ve Karadeniz	0	0	LC	LC	11532 Birey (1999 Kışlama)	B3, C3
<i>Anthus campestris</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
<i>Ardea purpurea</i> - Avrupa ve Akdeniz	0	0	LC	LC	2-3 Çift (Üreme)	CI
<i>Branta ruficollis</i>	0	0	VU	VU	94 Birey (2001 Kışlama)	A1, B1, CI
<i>Branta ruficollis</i>	0	0	VU	VU	119 Birey (2002 Kışlama)	A1, B1, CI
<i>Burchinus oedinemus</i> - Doğu Avrupa	0	0	LC	VU	30-35 Çift (Üreme)	B1, CI
<i>Calandrella brachydactyla</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
<i>Calidris alpina</i> - Ön Asya ve Doğu Akdeniz	0	0	LC	LC	2000-5000 Birey (Göç)	B3, C3
<i>Calidris minuta</i> - Avrupa ve Batı Afrika	0	0	LC	LC	1550-2500 Birey (Göç)	B3, C3
<i>Charadrius alexandrinus</i> - Akdeniz ve Karadeniz	0	0	LC	LC	532-809 Birey (Kışlama)	B3, C1, C3
<i>Charadrius alexandrinus</i> - Akdeniz ve Karadeniz	0	0	LC	LC	1000 Çift (1995 Üreme)	B3, C1, C3
<i>Ciconia ciconia</i> - Doğu Avrupa	0	0	LC	LC	15 Çift (Üreme)	CI
<i>Ciconia nigra</i> - Doğu Avrupa	0	0	LC	LC	15-25 Birey (Kışlama)	CI
<i>Circus pygargus</i>	0	0	LC	LC	1-2 Çift (Üreme)	CI
<i>Egretta garzetta</i> - D. Avrupa ve Akdeniz	0	0	LC	LC	350-1120 Birey (Göç)	B3, C1, C3
<i>Falco naumanni</i>	0	0	VU	LC	25-35 Çift (Üreme)	A1, CI
<i>Glareola pratincola</i> - D. Akdeniz ve Karadeniz	0	0	LC	LC	40-50 Çift (Üreme)	CI
<i>Himantopus himantopus</i> - D. Avrupa ve D. Akdeniz	0	0	LC	LC	350-1073 Birey (Üreme)	B3, C1, C3
<i>Larus cachinnans michahellis</i>	0	0	LC	LC	6100-40000 Birey	A3, B3
<i>Larus genei</i> - Akdeniz ve Karadeniz	0	0	LC	LC	2-3 Çift (2002 Üreme)	CI
<i>Larus genei</i> - Akdeniz ve Karadeniz	0	0	LC	LC	420 Birey (2005 Kışlama)	CI
<i>Larus melanocephalus</i>	0	0	LC	LC	250-900 Çift (Üreme)	CI
<i>Larus melanocephalus</i>	0	0	LC	LC	6000-8000 Birey (1997 Göç)	A3, B3, C1, C3
<i>Larus ridibundus</i> - Akdeniz	0	0	LC	LC	30990 Birey (1999 Kışlama)	B3, C3
<i>Melanocorypha calandra</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
<i>Pelecanus crispus</i> - Akdeniz ve Karadeniz	0	0	VU	LC	400-665 Birey (Kışlama)	A1, A3, B3, C1, C3
<i>Pelecanus crispus</i> - Akdeniz ve Karadeniz	0	0	VU	LC	35-87 Çift (Üreme)	A1, A3, B3, C1, C3
<i>Phalacrocorax pygmeus</i> - GD. Avrupa ve Türkiye	0	0	LC	LC	85-1000 Birey (Kışlama)	B3, C1, C3
<i>Phoenicopiterus roseus</i> - D. Akdeniz	0	0	LC	LC	5000-21300 Birey (Kışlama)	A3, B3, C1, C3

Takson Adı	E	TE	Kırmızı Liste		Popülasyon Büyüklüğü	ÖDA Kriteri
			K	B		
 <i>Phoenicopiterus roseus</i> - D. Akdeniz	0	0	LC	LC	1000-3000 Çift (Üreme)	A3, B3, C1, C3
<i>Platalea leucorodia</i> - D. Avrupa	0	0	LC	LC	101-150 Birey (Göç)	B3, C1, C3
<i>Recurvirostra avosetta</i> - Akdeniz ve GD. Avrupa	0	0	LC	LC	2000-2400 Birey (Göç)	B3, C1, C3
<i>Recurvirostra avosetta</i> - Akdeniz ve GD. Avrupa	0	0	LC	LC	350-620 Birey (Kışlama)	B3, C1, C3
<i>Recurvirostra avosetta</i> - Akdeniz ve GD. Avrupa	0	0	LC	LC	80-90 Çift (Üreme)	C1
<i>Sterna albifrons</i> - D. Avrupa	0	0	LC	LC	500-600 Çift (Üreme)	B3, C1, C3
<i>Sterna caspia</i> - Avrupa	0	0	LC	LC	65-100 Çift (Üreme)	B3, C1, C3
<i>Sterna hirundo</i> - Güney Avrupa	0	0	LC	LC	2300-2600 Çift (Üreme)	B3, C1, C3
<i>Sterna sandvicensis</i> - Akdeniz ve Karadeniz	0	0	LC	LC	1450 Birey (1997 Göç)	B3, C3
<i>Sterna sandvicensis</i> - Akdeniz ve Karadeniz	0	0	LC	LC	50-60 Çift (Üreme)	C1
<i>Tadorna ferruginea</i> - Akdeniz ve Karadeniz	0	0	LC	(LC)	250-502 Birey (Kışlama)	B3, C1, C3
<i>Tadorna tadorna</i> - Akdeniz ve Karadeniz	0	0	LC	LC	475-932 Birey	B3, C3
<i>Vanellus spinosus</i> - Balkanlar ve Anadolu	0	0	LC	VU	30-35 Çift (Üreme)	B1, C1
 <i>Felis chaus</i> - Orta Doğu	0	0	LC	(EN)	Var	B1, C1
<i>Lutra lutra</i>	0	0	NT	—	Var	C1
<i>Monachus monachus</i>	0	0	CR	(CR)	Var	A1, C1
<i>Monachus monachus</i> - Doğu Akdeniz	0	0	CR	(CR)	Var	B1, C1
 <i>Emys orbicularis</i>	0	0	NT	NT	Var	C1
 <i>Alosa fallax nilotica</i>	0	0	DD	—	Var	C1
<i>Aphanius fasciatus</i>	0	0	DD	LC	Var	C1
<i>Ladigesocypris irideus</i>	1	0	—	DD	Var	A2, C1

© Hakan Öge

© Hakan Öge